

פרח, עלה, חרק

רחל מדר: **הו מי או סתה**, ספרי 'עתון' 77' 2016, 58 עמ'

יש ספרים ששמן הוא רב משמעות. כזה הוא הספר **הו מי או סתה** של המשוררת רחל מדר. לשם יש צליל לטיני מתנגן ואני אף דימיתי אותו להצהרת אהבה של מאהב לטיני. למען האמת השם לקוח מהמושג הומאוסטיזם מתחום הביולוגיה, שפירושו איזון בגוף או במערכת ביולוגית, אבל ניתן להרחיב אותו גם לשטחי האיזון הנפשי. מדר שאלה מושג מתחום הביולוגיה והפכה אותו למשפט בעל תכונות ליריות. האם זאת לא אחת ממטרותיה של כל אמנות - להפוך לנשגב את הידוע והשגור? המשוררת נאחזת בכל מאודה באותה "הו מי או סתה" - האם מדובר באיזון הנפשי המיוחל שמושך אותה כמו מגנט, האם באהבה, ואולי זה הטבע שמפעים אותה לכל אורך הספר?

"הו מי או סתה" את שדה אלקטרוסטטי / את עוברת דרכי, חופרת בראשי, הישארי כאן עוד קצת, הו מי או סתה".

הספר רובו ככולו מתאר רגעי טבע ברישום של קווים דקים ועדינים. יש שרגעים אלה עומדים בפני עצמם כשלמות בלתי ניתנת להתרה ויש שהם משפיעים על נפשה של המשוררת ועל סביבתה הרחבה יותר. "שיירת נמלים נעה תחת עלי בצצה" של יסמין ערבי. זה, ריחו לבן, מסתלסל היטב ביום החם / זכוב מהלך על זרועי / ללא מפריע וממנה אל הכלב השחור, הזקן / שתבלול בעינו... נשארתי לבד, עושה מלאכת, אוספת, אוצרת לימי השקט". מהם ימי השקט? האם כדרך כל טבע, כמו אצל הכלב הזקן, כמו אצל כל בן אנוש, הם ימי השקט הסופי הנצחי?

הספר מתחיל בשיר שבו המשוררת מדמה עצמה לחופשייה וטהורה כמו צמח או בעל חיים - "היה מוקדם מאוד, צערתי והשלתי שמלתי / זו נגררה אחרי מרוסקת כמו שלכת / עמדתי עירומה וזקופה, מול לטורען הוורוד". בשירים אחרים הטבע נתפס כערמומי וכפייתי בניסיונותיו לפלס את דרכו בתוך הציוויליזציה שהפנתה לו עורף - "קשקשי אגם כינרת / מעפעפים לרחוב, רומזים / וזה נופל ברשתם / גם היום / כאתמול"; או "צמח האניס כפה עלי ריחו, כשעלה הרבר בידו / שמעתינו אומר: תודי שרצית להריח".

כבשורת השיר לעיל, וגם בזו שלהלן, לעתים

תיאורי הטבע שזורים הומור דק - "דיונה לבנה, קפלים בתוליים, עקבות חומט זעיר / וחבצלת שנסערה / מליל כלולות החרקים"; לעתים מופיעים בתלבושת של אגדה - "בחוף דור / מערה קטומה / שם גרה דו, אשה ושמה דו / דו מספרת להם סיפורי צדפים / אליה נסחפים תשושים עייפים"; ולעתים כשיר ילדים - "עץ שקד פורח לובש פיג'מה, כאילו התחפש למשהו אחר, כדי ללכוד כמה שיותר חרקים".

כך או כך רחל מדר מדביקה אותנו באהבתה לטבע. לא לתופעות הגדולות אלא לפרטים הקטנים: פרח, עלה, חרק. מזכירה לנו להמשיך להסתכל במבט אוהד וחקרני אל העולם הקסום הזה. כי אם נשכה לעשות זאת, נפנה עורף גם לפרטים הקטנים והקסומים שמרכיבים את הטבע שלנו כבני אדם.

שלמה בן-בסה

היציאה למסע ללא

כובד

הילדה דומין: **רק ורד אחד כמשענת**, מגרמנית: דינה פון-שוורצה, עריכה: נורית זרחי, קשב לשירה, 91 עמ'

הילדה דומין הנו שם העט שבחרה הילדגרד לוונשטיין לספר שיריה הראשון, וזאת לא לפני שמלאו לה חמישים שנה. הספר **רק ורד אחד כמשענת** ראה אור לפני למעלה ממחצית המאה, נכתב בשפה הגרמנית, אך לא בגרמניה, השייכת אז לעידן שאחרי המלחמות ולפני האיחוד. מדובר אם כן במשענת נפשית דקיקה, סימבולית, ושם הכותבת והספר הכתוב מתעתעים למדי. אבל השירה שבספר צלולה ועדינה, נדירה וקלה להיפסק כשירת הציפור על עץ ונדמית כנכתבת על קרקע לא יציבה. אני מרשה לעצמי להכביר בציטוטים במאמר זה מתוך רצון לתת כמה לטקסטים היפים, שלא בנקל ניתן להשיגם.

הילדה דומין נולדה במקום אחד וכתבה במקום אחר. לרוב, נכון בעיני לקרוא ביצירה כעומדת בפני עצמה ולבחון אותה כטקסט עצמאי, נטול ביוגרפיה, ככל הניתן. במקרה הזה יהיה קשה ואולי אף לא נכון לעשות כך. הילדה היא תמונת נוף מתחלף בנוף, עקורה, מתנחמת ושוב מתגעגעת. תולדה של זהות יהודית משכילה בגרמניה של מלחמת העולם השנייה הנמלטת לערים שונות באירופה, ובהמשך כל הדרך עד לרפובליקה הדומיניקנית לגלות בת כמעט רבע מאה. למעשה שם העט שאימצה בא לה מתוך הגלות הזאת (דומין עומד בעבור דומיניקנית).

אבל גם בארמה זרה ישנה תמונת הנוף סביב, פריחה, זריחה, עצים ביער, שקיעה, שלכת, ציפורים שונות, בריאה. ומי שמוצאת נחמה ויופי פואטי בטבע סביבה, תמצא טבע למשענת בכל מקום אליו תנדוד, עם בעל וללא ילדים, פרט לשיריה.

כמה מעט תועלת יש בי

כמה מעט תועלת יש בי,
אני מרימה את האצבע ולא
מותיירה סימן באויר.

הזמן שמטשטש את פני
כבר החל.

מאחורי צעדי המאבקים
הגשם מבריק את הרחוב
כעקרת בית.

הייתי פה.

אני הולכת

ללא עקבות.

עצי הבוקיצה בדרך

מנופפים לשלום

- בירק, פחל, זהב -

ושוכחים אותי,

עוד בטרם עברתי.

אני הולכת -

אך מותיירה אולי

צליל קטן מקולי,

את צחוקי, את דמעוטי

ואת ברכת העצים בערב

על פסת הניר.

ובלכתי

אני מדליקה

מבלי דעת

אור, כזה או אחר

בלבבות בשולי הדרך.

השיר הזה ראוי היה להיות השיר הפותח. שיר נאיבי לכאורה, ויזואלי כציור ילדים על דף. אך תמצית הדבר כולה טמונה בו. די בזה כדי לספר את האמת העירומה, העצובה, האדישה אך גם המנוקדת נחמות קטנות. האם זה דבר פעוט? כך או כך, זה כל מה שיש. מוטב לצאת אל המסע הזה ללא כובד, בלב אמיץ ופתוח אל מה שיבוא באשר יבוא:

"כך הולכים אנו / בקרב פרפרים וצפרים / באזון
תמוה / של בקר בצמרות עצים".

ובשיר אחר:

[...] "אנו משחקים פילדים / מזמינים והודפים
פנימה והחוצה / כאלו הזמן הוא שלנו, לנצח.
אנו משתעשעים בפרידה, / אוספים דמעות כמו